

UDK 929 Ostrogorski-Jakšić, O.
Stručni članak
Primljen: 20. 3. 2008.
Prihvaćen za tisak: 19. 9. 2008.

ZDENKA MATEK ŠMIT
Sveučilište u Zadru
Odjel za kroatistiku i slavistiku
Odsjek za ruski jezik i književnost
Obala kralja Petra Krešimira IV, 2, HR – Zadar
e-mail: zmatek@unizd.hr

NAŠA OLJA

Iznose se podatci iz života i rada profesorice Olge Ostrogorski-Jakšić i sjećanja njezine bivše studentice.

KLJUČNE RIJEČI: *život, rad, studij, rusistika*

Разными бывают учителя
В человеческом общежитии,
Но на них держится наша земля,
Наши открытия...
Они не ожидают от нас
Непременной известности,
Но предпочитают известный запас
Порядочности и честности.
Многие морщатся от болтовни,
Пустопорожней бойкости,
Личным примером учат они
Элементарной стойкости...
(...)

Когда постигнешь, что в личной судьбе
Не все теоремы докажутся,
Старые учителя тебе
Такими родными кажутся!
Незримо поддерживают плечом
Птенцов своего племени.
Поговорить бы с ними — и есть о чем -
Да все как-то нет времени.
(...)

С. Владимирский

S nježnošću i osobitim poštovanjem pišem ove retke posvećene našoj dugogodišnjoj lektorici, predstojnici Odsjeka i svojoj profesorici ruskog jezika, gospođi Olgi Ostrogorski-Jakšić.

Kao još mlada bračka nevjesta, zajedno s mužem, prof. Zlatanom Jakšićem (sad pokojnim), od ljetnog semestra 1958. počinje raditi na novoosnovanom Filozofskom fakultetu u Zadru. U ljeto iste godine rođena sam i ja, njezina buduća studentica i kolegica. I dok sam još činila prve korake i svijet pokušavala opisati s ono malo tepavog zavičajno-hrvatskog, profesorica je, radišna i samozatajna, savjesno odrađivala prve godine svog dugog, vjerojatno počesto tegobnog, radnog staža, svoj materinski maestralno rabeći prenošenjem znanja mladim naraštajima.

Djetinjstvo je Olga Ostrogorski provela u Beogradu, gdje je njezin otac Georgij, bizantolog svjetskoga glasa, radio kao sveučilišni profesor. Kako su joj oba roditelja bili Rusi, jedini jezik kojim se u kući govorilo bio je ruski. Devet je godina pohađala rusku školu u Beogradu, u kojem je tada, između dva rata, živjelo nekoliko desetaka tisuća Rusa. Krug prijatelja i, uopće, znanaca obitelji Ostrogorski, bili su Rusi. Pred jesen 1944., kada je uslijedilo oslobođenje Beograda, počeo je drugi egzodus Rusa. U Olginu je razredu od dvadeset četiri učenice ostalo njih samo osam. Svaka od njih seli se u svoj dio grada, prelazi u srpske škole i druži se s domicilnim stanovništvom.

Još za studija Olga Ostrogorski se udaje i uskoro s mužem napušta Beograd. Počinju živjeti i raditi u muževljevim joj rodnim Selcima, potom u Raši (kamo ih premještaju po kazni), da bi napokon sami odabrali službovanje u Gimnaziji u Kninu. U jesen 1959. za stalno se preseljavaju u Zadar. Slijedi predani rad sa studentima, učenje (tada moderne i za to doba izuzetno prikladne) Guberinine audio-vizualne metode u Zagrebu. Nakon uspješno održanog oglednog sata, prof. Guberina šalje mladu lektoricu u Belgiju kako bi, s pomoću te metode, predavala ruski. U gradiću Monsu profesorica ostaje jednu školsku godinu i sačinjava nastavni materijal za obučavanje u pisanju ruskog primjereno toj Guberininoj metodi. Upravo ta metoda pomoći će joj mnogo godina kasnije u nastavi jezika, u radu sa studentima-početnicima, s onima koji ruski ne samo da nikad nisu učili, nego im je i ćirilčno pismo bilo posve strano.

U prvim godinama rada Fakulteta (tada u sklopu zagrebačkog Sveučilišta), u Zadar na ispomoć putuju profesori, predavači i lektori iz Zagreba, zadarski se pak nastavnici na zagrebačkom Filozofskom fakultetu dodatno "obrazuju". I inače, davno prije svih reformi u školstvu, u pravom se je smislu riječi ostvarivala – u novije doba proklamirana i tako jako reklamirana – "mobilnost": profesorica je tri puta tijekom svog radnog vijeka sudjelovala na konferencijama Međunarodne udruge predavača ruskog jezika i književnosti (MAPRJAL). Poslije smrti dugogodišnjeg nastavnika, prof. Preobraženskog, dolaze u Zadar gostujući nastavnici (profesori: M. Kravar, V. Nikolić, M. Popović, P. Piper, A. Flaker), omogućujući time održavanje visoke razine studija. Ranih sedamdesetih zapošljava se na Odsjeku mlada Zagrepčanka, Višnja Rister, asistentica za književnost. Doc. Rister ostaje u Zadru sve do svoje prerane smrti, 2000. Osamdesetih godina i ranih devedesetih gostuju zagrebački profesori (uz M. Popovića, R. Trostinska, Ž. Fink, Ž. Benčić) i profesor iz Sarajeva (I. Tanović). Do ranih devedesetih, nedugo prije agresije na Hrvatsku, smjenjivale su se ruske lektorice. Sve je njih profesorica dočekivala, nalazila im smještaj, ugošćavala ih, upućivala u posao, davala kulturološke "naputke", podržavala ih (a bogme se i ljutila na one sovjetski dogmatične i nefleksibilne!). Jedini ruski lektor bio je Vadim I. Ruta, iznimno simpatičan i drag, obrazovan i duhovit. (Njega su mediteranska bura i negrijani stanovi uvijek iznova iznenađivali: "Mne nikogda ne bilo tak holodno, kak v Zadare...").

U trideset četiri godine rada nagledala se i naslušala naša lektorica studenata svake vrste: nadobudnih i željnih znanja, površnih i nezainteresiranih, "kriminalaca" zainteresiranih za studij, ali ne i za jezik (kakva sam i sama bila), smušenih, blagoglagoljivih, pronicljivih, čudaka, onih pomalo nalik na "jurodive" i onih koji su ruski upisali samo zbog Jesenjina ili Dostojevskog, zbog dijela svojih (ruskih) gena ili pak zbog čiste "egzotike"... Ali svi su pisali domaće radove! Bilo je sramotno ne napisati, usuditi se doći na sat bez "domaćeg" i reskirati profesoričine prodike! I trebalo je raditi, svakodnevno. Kako smo na nastavi temeljito vježbali, sve dok i najlošiji student ne bi usvojio osnove, nije bilo preteško. Meni je dobru dozu nonšalancije davala činjenica da sam imala osmogodišnje predznanje iz ruskog, još iz osnovne škole i gimnazije. Međutim, opuštanje bez mrvice opreza pretpostavljalo je i moguće poskliznuće! Tako sam jednom, dekoncentrirano pročitavši tekst (i s nabrzinu i polovično napisanim "domaćim") na njezino pitanje kako prevesti riječ "palác" na hrvatski, bez razmišljanja bubnula: "Palača!" Riječ je, naravno, značila nešto potpuno drugo, nešto što je, doduše, i moglo imati daleke veze s palačama i životima kraljeva, s onom njihovom lošijom stranom: svrgavanjima i dekapitiranjima. Ali zaista: samo daleke i predaleke veze! Radilo se o imenici muškog roda – krvniku! Eto, što vam je homonimija! To me je jednom zasvagda naučilo kako pripadnost istoj jezičnoj skupini jezikâ nužno i ne znači kako su isti. Jasno je da sam dobila "jezikovu juhu", s pravom. Tim više što je profesorica znala kako je književnost moj izbor i kako joj redovito predajem pismene testove bez dodatne provjere, "samo da se riješim tih vježbi"! I jasno da si više nikad nisam dopustila sličnu eskapadu! Da ne govorim kako bih sad, da me netko probudi usred noći i poviče: "Palač – što èto takoe?", nepogrešivo raportirala, kao da me pita kako se zovem! Bilo je to doba (na studij ruskog i francuskog sam se upisala 1977.) kad je rusistika (i ne samo rusistika) brojila relativno malo studenata. Od dvadesetak ili tridesetak studenata upisanih u prvu godinu, na mojoj smo grupi redovito upisale četvrtu samo izvjesna Radojka i ja. Uporna i ne odveć načitana Radojka iz godine je u godinu muke mučila sa studijem ruskog, ali je bila itekako motivirana za rad. Poticajan je bio entuzijazam naših nastavnika, njihova želja da nas, često i mimo naše volje, priviknu na akademske navike, da nam usade osjećaj zajedništva i važnosti, broju usprkos, ili možda baš zbog toga (ruska je zemlja tako velika, a nas je, osobito zadarskih, ali i uopće, hrvatskih rusista, tako malo!). U tom je entuzijazmu prednjačila naša lektorica, profesorica Ostrogorski (ili jednostavno za nas: Profesorica). Kvaliteta je prepoznata i vrednovana: za svoj predani rad gospođa Ostrogorski-Jakšić dobila je (nikako i ni u kojem slučaju ne: "polučila"!) 1989. priznanje "za poseban doprinos razvoju jugoslavenske nastave slavistike" koju joj je dodijelio Savez slavističkih društava Jugoslavije, redoviti član cijenjenog međunarodnog udruženja MAPRJAL. Posvećena nastavničkom poslu i, čini se, odveć samokritična, profesorica je za svog radnog vijeka objavila, nažalost, svega tri rada. Radi se o dva članka ("Mesto udarenija v formah nastojaščego-buduščego vremeni sovremennogo ruskogo glagola", *Naučnye osnovy i praktika prepodavanija ruskogo jazyka i literatury*, Zagreb, 1976, S. 75–83.; "Mesto udarenija v formah prošedšego vremeni sovremennogo ruskogo glagola", *Russkij jazyk za rubežom*, 4, Moskva, 1987, S. 57–62.) i o jednom prijevodu priče (Vera Panova, "Valja", objavljena u zborniku *Suvremeni ruski pisci*, gl. urednik A. Flaker, sv. 2, Zagreb: Naprijed, 1962.).

God. 1985. primljena sam kao asistentica za rusku književnost. "Oljina lektorska", uska sobica visokog stropa, s isto tako visokim policama i starim masivnim namještajem, ali s prekrasnim pogledom na more i otoke, bila je na 3. katu, nastavnici književnosti (sad pokojni A. Muljačić i V. Rister) bili su smješteni na 4. katu, u velikom kabinetu u koji sam se i ja uselila. Nažalost, nijedan od tih kabineta više nije naš. Jedan je pretvoren u Tajništvo Odjela, od drugoga je napravljen prostor za dizalo. S novim Sveučilištem dobivamo i nove prostorije u potkrovlju, čitav kat – premda ne pretjerano prostoran – samo za "Ruse"!

Početak jedne od najtežih ratnih godina, 1992., profesorica Ostrogorski silom zakona odlazi u mirovinu. Naš Odsjek uspijeva preživjeti najgore dane Domovinskog rata. (Jedna je kolegica tu situaciju slikovito opisala: "Gledam tko to silazi niz stepenice, kad ono – čitav Odsjek za ruski!" "Čitav Odsjek" činile smo doc. Rister i ja!)

Danas Odsjek za ruski jezik i književnost (u sastavu Odjela za kroatistiku i slavistiku) ima deset članova, od toga dobar dio podmlatka. U posljednjih desetak godina dolaze nam zagrebački nastavnici, prof. J. Užarević, doc. J. Vojvodić i, iako u mirovini (naš gotovo "domaći"), prof. M. Popović. Gostuju i strani i hrvatski rusisti. Početkom ove školske godine broj upisanih studenata na sve četiri godine studija iznosio je preko sto i pedeset. Zanimanje za ruski i dalje raste, na motive upisa sve više utječu zakoni tržišta. I budući da se trudimo očuvati zadarsku rusističku jezgru (uz zagrebačku, jedinu u Hrvatskoj) i pokušavamo je učvrstiti, profesorica Ostrogorski-Jakšić može biti zadovoljna Odsjekom koji je stvorila i kolegama-nasljednicima koje je obučavala. I dalje zainteresirana za rad, uvijek je spremna za pomoć mladim kolegama, spremna čak i za učenje modernih tehnologija, pisanje SMS-ova i e-pošte!

Stroga (za studija mi se činilo – i prestroga), a tankočutna, profesorica je redovito boljim studentima na kraju ispita darivala kakvu vrijednu knjigu s posvetom. I danas od nje dobivam izreske iz književnih časopisa, kalendariće s reprodukcijama ruskih slikara, topla pisamca rukom pisana, dragocjene sitnice koje govore o brizi i pažnji za druge...

Postoje profesori koji ostave zvjezdani trag u našim životima, profesori koji zasluže uvažavanje zbog svoje postojanosti (i postojanosti kriterijâ), pravednosti, poštenja i dobrote. Takva je i naša Olja. I zato ću joj zauvijek ostati zahvalna.

U Zadru, 18. ožujka 2008.

НАША ОЛЯ

РЕЗЮМЕ

Работа представляет собой данные о жизни и деятельности преподавательницы Ольги Острогорской-Якшич и воспоминания ее бывшей студентки.

Ключевые слова: *жизнь, работа, обучение, русистика.*